

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بایستی از خداوند بهمان و اعتماد بر این که عالم مفسر خداست و همواره مایه بر احوال انسان در مظهر پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اہمیت جایگاه دانشگاه اسلامی فرنگ و تمدن بشری، داد انجمن علمی و اصحاب بیعت علمی و دانشگاه آرزو اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را بنیاد فعالیت های پژوهشی در نظر قرار داده و از آن تعقیب کنیم:

- ۱- اصل بیعت: التزام به بیعت جمعی از حرکت دگر غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به بنیاد های غیر علمی می آید.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به استنباط از حرکت جانب داری غیر علمی و مخالفت از اموال، تجهیزات و وسایع و اقتیاد.
- ۳- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و اکتفا به نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکارگران علمی و دانشجویان به غیر از محدودی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم ها و حرمت ها و انجام تحقیقات در رعایت جانب تعدد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل دغدگی: تمهید به حیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه ایران سازندگان کشور و کج افرا و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل خیریت جمعی: تلاش در راستای پی جمعی خیریت و دغدگی به آن و دوری از حرکت بنیان سازی خیریت.
- ۸- اصل مالکیت ملی و مسئولیت: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کج بکارگران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تمهید به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن به پیشبرد توسعه کشور و کج مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه فقه و حقوق اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فقه و حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی تطبیقی فقهی و حقوقی آئین دادرسی مدنی

اقلیت های دینی در کشورهای ایران و مصر

استاد راهنما:

دکتر علی بهرامی نژاد

استاد مشاور:

دکتر جمشید معصومی

پژوهشگر:

هما پیروز قاضیانی

تابستان ۱۳۹۲

تقدیم به بهترین های زندگی:

همسر مهربان و فرزند انم، که وجودشان بهانه زندگی

و عطریاس دعاهاشان اعتبار زیستن.

مشکر و قدردانی

عرض تقدیر و تشکر از کوششهای استاد محترم جناب آقای دکتر علی بهرامی نژاد در مقام
استاد راهنما و جناب آقای دکتر جمشید معصومی استاد محترم مشاور و جناب آقای دکتر درویش
همویدار در مقام استاد داور.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب هما پیروز قاضیانی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته به شماره دانشجویی ۹۰۰۷۴۷۰۵۷ در رشته فقه و حقوق که در تاریخ ۹۲/۶/۹ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی تطبیقی فقهی و حقوقی آئین دادرسی مدنی اقلیت های دینی در کشورهای ایران و مصر با کسب نمره ۱۷/۵ و درجه بسیارخوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و.....) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و.... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۲/۶/۹

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم هما پیروز قاضیانی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷/۵ بحروف هفده ونیم و با درجه بسیارخوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	فصل اول: کلیات
۳-۱-۱	مقدمه
۴-۱-۱	بیان مساله
۴-۱-۲	سوالات
۵-۱-۳	فرضیات
۵-۱-۴	روش تحقیق
۵-۱-۵	پیشینه تحقیق :
۵-۲	مفهوم شناسی واژگان کلیدی
۵-۲-۱	آئین دادرسی مدنی
۷-۲-۲	اقلیت
۷-۳-۲	اقلیت های دینی
۸-۴-۲	حقوق ایران
۸-۵-۲	حقوق مصر
۹-۳	تاریخچه آئین دادرسی مربوط به اقلیت ها
۹-۳-۱	تاریخچه اقلیت در ایران
۱۷-۳-۲	تاریخچه اقلیت در مصر
۱۸-۴	محورهای بحث
۱۸-۴-۱	اصلاحیت دادگاهها در رسیدگی به دعاوی اقلیتها
۲۰-۴-۲	ادله اثبات دعاوی اقلیت ها در آئین دادرسی مدنی
	فصل دوم: جایگاه اقلیت های مذهبی در فقه و حقوق موضوعه
۲۳-۱-۲	آئین دادرسی مدنی:
۲۴-۲-۲	حقوق اقلیت ها در نظام علوی
۲۵-۳-۲	«انسان» در فرمان حضرت علی (علیه السلام) به مالک اشتر
۲۶-۴-۲	اصول لازم الرعایه برای حاکم اسلامی نسبت به همه مردم

- ۲-۵ نمونه ای از روابط اخلاقی، عاطفی حاکم اسلامی ۲۹
- ۲-۶ نتیجه سخن ۳۷
- ۲-۷ تاریخچه آیین دادرسی مدنی: ۳۹
- ۲-۸ فواید آیین دادرسی مدنی: ۴۰
- ۲-۹ پیشینه تدوین قانون آیین دادرسی مدنی در ایران ۴۲
- ۲-۱۰ حقوق اقلیت های دینی در قوانین ایران ۴۷
- ۲-۱۱ مواد قانون مدنی ایران ۵۰
- ۲-۱۲ اقلیت کیست؟ ۵۸
- ۲-۱۲-۱ اقلیت های دینی، زردشتی، یهودی، مسیحی در ایران ۵۸
- ۲-۱۲-۲ مسیحیان ۵۹
- ۲-۱۲-۳ آشوریان: ۶۰
- ۲-۱۲-۴ ارمنیان ۶۰
- ۲-۱۲-۵ زرتشتیان: ۶۱
- ۲-۱۲-۶ یهودیان ۶۲
- ۲-۱۳ حقوق مدنی اقلیت های مذهبی ۶۳
- ۲-۱۴ اقلیت در اسلام ۶۵
- ۲-۱۵ اسناد بین المللی ۶۶
- ۲-۱۶ حقوق اقلیت ها در قانون اساسی ایران ۶۸
- ۲-۱۷ اقلیت های دینی و دو نکته ۶۹
- ۲-۱۸ شناسایی موجودیت و هویت اقلیت های دینی ۶۹
- ۲-۱۸-۱ آزادی انجام مراسم دینی: ۶۹
- ۲-۱۸-۲ تشکیل انجمن: ۷۰
- ۲-۱۸-۳ اجرای مقررات مذهبی خویش در احوال شخصیه: ۷۰
- ۲-۱۸-۴ داشتن نماینده مجلس: ۷۱
- فصل سوم: صلاحیت قضایی دادگاه ها در خصوص اقلیت های دینی کشور ایران و مصر
- ۳-۱ محاکمه در دعاوی شخصی ۷۳
- ۳-۲ تساوی مردم و دولت در امر دادرسی ۷۵
- ۳-۳ مراجع رسیدگی به طرح دعوی علیه نهادهای عمومی غیردولتی در ایران و مصر ۷۷

- ۳-۴ مرجع صلاحیت دار برای رسیدگی به دعوی جبران خسارت ۷۷
- ۳-۵ مرجع طرح دعوی علیه نهادهای عمومی غیردولتی در ایران و چگونگی آن ۷۸
- ۳-۵-۱ مراجع رسیدگی به دعاوی ۷۹
- ۳-۵-۲ محاکم اختصاصی ۷۹
- ۳-۵-۳ دیوان عدالت ادای ۷۹
- ۳-۶ کمیسیون ها و دادگاه های اداری و انتظامی ۸۱
- ۳-۶-۱ محاکم عمومی ۸۱
- ۳-۷ صلاحیت مراجع عمومی در مسئولیت مدنی اشخاص حقوقی عمومی ۸۲
- ۳-۸-۱-۲ طریقہ اثبات مسئولیت مدنی نهادهای عمومی غیر دولتی ۸۲
- ۳-۸-۱-۳-۱ کارکنان شهرداری و موسسات وابسته مشمول ماده ۱۱ ق.م.م ۸۲
- ۳-۸-۱-۳-۲ کارکنان سایر ادارات مشمول ماده ۱۲ ..... ۸۲
- ۳-۹-۱ مرجع طرح دعوی علیه نهادهای عمومی غیردولتی در حقوق مصر ۸۳
- ۳-۹-۱-۹-۱ خطای جسیم: ۸۳
- ۳-۹-۲ خطای جسیم می تواند ناشی از فعل، ترک فعل اهمال و بی احتیاطی صاحب کار باشد... ۸۴
- ۳-۹-۳ خسارت جزئی: ۸۴
- ۳-۹-۴ خسارت کامل: ۸۴
- ۳-۱۰ خطا جسیم از جانب صاحب کار نه از جانب کارگر او ۸۶
- ۳-۱۱ نتیجه ۹۰
- ۳-۱۲ نکاتی در ارتباط با صلاحیت محلی ۹۲
- ۳-۱۳ آیا طرفین برای عدول از صلاحیت نسبی (محلی) می توانند تراضی کنند؟ ۹۲
- ۳-۱۳-۱ صلاحیت به دو دسته عام تقسیم بندی می شود ۹۳
- ۳-۱۳-۲ نکاتی در ارتباط با صلاحیت ذاتی ۹۳
- ۳-۱۴ انواع اختلاف صلاحیت و موارد مرتبط با آن؛ ۹۴
- ۳-۱۴-۱ اختلاف صلاحیت مثبت ۹۴
- ۳-۱۴-۲ اختلاف صلاحیت منفی ۹۴
- ۳-۱۴-۳ هر گاه بین محاکم قضایی و محاکم اداری در خصوص صلاحیت خواه نفیا و خواه اثباتا اختلاف حاصل گردد ۹۴
- ۳-۱۵ در روایت ابو بصیر، از امام باقر(ع) آمده است: ۹۵

- ۳-۱۶ اصول محاکمات مدنی و تجاری و نظام قضائی مصر ۹۶
- ۳-۱۶-۱ اصول محاکمات (قانون مرافعات) ۹۶
- ۳-۱۶-۲ طبیعت قانون مرافعات مصر ۹۶
- ۳-۱۷ اجبار به رعایت قانون ۹۷
- ۳-۱۸ موضوع مرافعات ۹۷
- ۳-۱۹ بحث حد و زنا دعاوی کیفری اقلیت های دینی ۱۰۰
- ۳-۲۰ روایات و قضاوت ۱۰۳
- ۳-۲۰-۱ روایت عبید الله بن علی حلی از امام صادق(ع): ۱۰۳
- ۳-۲۰-۲ روایت دیگری از سکونی: ۱۰۳
- ۳-۲۱ قانون اجاز احوال شخیصه ایرانیان غیر شیعه در محاکم ۱۰۸
- ۳-۲۲ صلاحیت قانون گذاری و صلاحیت قضایی ۱۰۸
- فصل چهارم: ادله اثبات دعاوی غیرمسلمان در آئین دادرسی مدنی ایران و مصر
- ۴-۱ تعریف ادله اثبات دعوی : ۱۱۳
- ۴-۲ ادله احکام : ۱۱۳
- ۴-۳ ادله اثبات دعوی : ۱۱۴
- ۴-۴ دلایل دو گروه ۱۱۴
- ۴-۵ رسیدگی به ادله : ۱۱۶
- ۴-۶ ادله اثبات احوال شخیصه : ۱۱۶
- ۴-۷ انواع وسایل اثبات دعوا : ۱۱۷
۱. مشاهدات دادرس (قاضی) : ۱۱۷
- ۴-۷-۱-۱ سوگند کافر و روایات ۱۱۸
- ۴-۷-۱-۲ سوگند و قانون ۱۲۲
- ۴-۷-۱-۳ سوگند شرعی ۱۲۳
- ۴-۷-۱-۴ کیفیت سوگند(تغلیظ قسم) ۱۲۶
- ۴-۷-۱-۵ تغلیظ سوگند ۱۲۸
- ۴-۷-۱-۶ آیا تغلیظ قسم در مورد کافر واجب است یا مستحب؟ ۱۲۹
- ۴-۷-۲ شهادت ۱۲۹
- ۴-۷-۲-۱ شهادت کافر در مورد مسلمان در دعاوی عمومی ۱۳۲

- ۲-۲-۷-۴ شهادت کافر در مورد مسلمان در دعاوی شخصی ۱۳۳
- ۳-۲-۷-۴ شهادت و روایات ۱۳۳
- ۴-۲-۷-۴ شهادت در وصیت مالی ۱۳۵
- ۵-۲-۷-۴ شهادت در قانون مصر ۱۳۶
- ۶-۲-۷-۴ شهادت و قانون ایران ۱۳۷
- ۷-۲-۷-۴ شهادت و عدالت ۱۳۸
- ۸-۲-۷-۴ شهادت و طهارت ۱۳۹
- ۹-۲-۷-۴ شهادت و تهمت ۱۳۹
- ۱۰-۲-۷-۴ شهادت و قرابت و خویشاوندی : ۱۳۹
- ۱۱-۲-۷-۴ شهادت و زوجیت : ۱۴۰
- ۱۲-۲-۷-۴ تعارض سند با شهادت در حقوق مصر ۱۴۱
- ۱۳-۲-۷-۴ شهادت مالی در حقوق مصر ۱۴۱
- ۱۴-۲-۷-۴ ممنوعیت اثبات خلاف مندرجات سند با شهادت ۱۴۲
- ۱۵-۲-۷-۴ وجود دلیل کتبی در شهادت ۱۴۳
- ۱۶-۲-۷-۴ وجود اضطرار در شهادت کافر ۱۴۴
- ۱۷-۲-۷-۴ شهادت کافر، ذمی اهل کتاب ۱۴۵
- ۱۸-۲-۷-۴ در شهادت کافر در بین کفار در پذیرش شهادت کافر در مورد دعاوی بین کفار ۱۴۷
- روایت سماعه از امام صادق (ع) ۱۵۰
- قاعده الزام ۱۵۰
- ۱۹-۲-۷-۴ قاعده تقریر: ۱۵۱
- ۳-۷-۴ اسناد ۱۵۱
- ۱-۳-۷-۴ تعریف سند: ۱۵۱
- ۲-۳-۷-۴ اقسام سند: ۱۵۲
- ۳-۳-۷-۴ آیین رسیدگی به صحت و اصالت سند ۱۵۴
- ۴-۷-۴ اقرار ۱۵۵
- ۱-۴-۷-۴ تعریف اقرار: ۱۵۵
- ۲-۴-۷-۴ ارکان و عناصر اقرار: ۱۵۵
- ۳-۴-۷-۴ فرق بین اقرار و بینه: ۱۵۷

- ۴-۷-۴-۴ شروط معتبره در اقرار ۱۵۷
- ۴-۷-۴-۵ آیا تصدیق مقرله در مورد اقرار شرط است یا نه؟ ۱۵۹
- ۴-۷-۵ عدالت ۱۶۰
- ۴-۷-۵-۱ ابزارهای تامین کننده بی طرفی و عدالت ۱۶۱
- ۴-۷-۵-۳ موارد تجدید نظرخواهی عام یا فوق العاده ۱۶۴
- ۴-۷-۵-۳ عدم صلاحیت قاضی و دادگاه صادر کننده حکم: ۱۶۵
- ۴-۷-۵-۴ اشتباه قاضی صادر کننده حکم: ۱۶۶
- ۴-۷-۵-۵ اثر تجدید نظرخواهی، موضوع ماده ۳۲۶ در اجرای حکم ۱۶۹
- ۴-۷-۵-۶ عدالت قاضی اصل بی طرفی در دادرسی ۱۷۰
- فصل پنجم: نتیجه گیری
- ۵-۱ نتیجه گیری ۱۷۴
- منابع ۱۷۸

چکیده

جمهوری اسلامی ایران به حقوق افراد در زندگی اجتماعی ارزش فوق العاده ای قائل شده و به آن به دیده احترام می نگرد بر همین اساس حاکمان را نیز بر به رسمیت شناسی حقوق و آئین دادرسی مدنی ملزم نموده و ادای این حقوق را از وظایف مهم حاکم دانسته است در این بین اقلیت های دینی غیر مسلمان که در کشور اسلامی سکونت دارند نیز از این امر مستثنا نیستند بلکه در اقلیت بودن آنان باعث شده که حاکمان اسلامی توصیه بیشتری بر توجه به حقوق آنان و عدم تضییع حق شود. اسلام در روابط خود با غیر مسلمان پیروان ادیان اهل کتاب را در مواردی بر دیگران تمایز بخشیده و حتی در برخی موارد امور آنان را به هم کیشان خود و یا دادگاه‌هایی که بر اساس دین آنان حکم می کنند سپرده است.

اسلام حقوق غیر مسلمان را در عرصه های مختلف سیاسی - اجتماعی - اقتصادی - امنیتی - قضایی و غیره به رسمیت شناخته است در حالی که نه در صدر اسلام و نه قرن ها پس از آن غیر مسلمان چنین حقوقی را برای اقلیت های جوامع خود به رسمیت نمی شناختند. قرن ها قبل از این که یهودیان و یا دیگر ادیان از دریای خون اقلیت ها برای منافع خود ساختند. اسلام اقلیت های درون جامعه اسلامی را دارای حق در برابر حکومت دانسته و مسلمانان را به رفتار نیک و جذب کننده با غیر مسلمان فرا خواند. و همین امر نیز باعث هجوم روز افزون آنان برای قبول اسلام گردید. که متأسفانه رفتار ناپسند حکام نالایق مسلمان در قرون پس از صدر اسلام این هجوم را کند کرد.

کلید واژه‌ها: آئین دادرسی مدنی، حقوق اقلیت‌ها، ایران، مصر، دعاوی، محاکم.

فصل اول: کلیات

۱- مقدمه

از آنجا که حضور غیرمسلمان در جامعه اسلامی مانند حضور هر اقلیتی در جامعه ای چنانچه بدون توافق حکومت که اکثریت را تشکیل می دهد باعث تنش و عکس العمل منفی می شود اسلام حضور رسمی اقلیت دینی را پذیرفته و قراردادهایی بر مبنای حقوق در آئین دادرسی مدنی و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و مصر پیش بینی شده هرچند که تعداد این قوانین کم می باشد ولی در اکثر موارد قانونی از مزایای حقوق اسلامی برخوردار می باشند. با مرور بر حقوق و وظایف اقلیت های غیر مسلمانان در جامعه اسلامی مصر و ایران که از دیدگاه فقه و قوانین آئین دادرسی مدنی صورت می گیرد بررسی رفتار با غیر مسلمان کتابی در جامعه اسلامی و تطبیق دیدگاه های فقهی و حقوقی و انتظارات متقابل آنان در حکومت اسلامی مورد بحث و بررسی قرار می گیرد و موضوع اقلیت در عناوین و مسائل مختلف آئین دادرسی مدنی از اهمیت و جذابیت خاصی برخوردار است و تحقق عدالت در آئین دادرسی اسلامی از افتخارات نظام اسلامی می باشند.

در نظام حقوقی ایران به جهت الهام مقررات از احکام الهی نابرابری افراد مبتنی بر مذهب، باید ر سایه ی وحیانی بودن این احکام تعبیر شود؛ با این وجود، قانونگذار ایران مدت ها است که لایتغیر بودن برخی از این احکام را امری حتمی قلمداد ننموده است. یکسان نمودن دیه ی اقلیت های غیر مسلمان بادیه ی مسلمان و تکلیف شرکت های بیمه گر به پرداخت یکسان دیه زن و مرد در تصادفات صرف نظر از جنس و مذهب قربانی جرم، حکایت از آن دارد که قانونگذار در صدد است با توجه به شرایط اجتماعی و فرهنگی و به ویژه ملاحظات مذهبی با شیبهی ملایم نسبت به تعدیل و رفع این خصوصیات که یگانه عامل تخفیف و تشدید کیفر می باشند، گام بردارد.

فصل اول کلیات و مفاهیم اقلیت دینی و دادرسی و حقوق و ..

فصل دوم: جایگاه اقلیت های مذهبی در فقه و حقوق موضوعه

فصل سوم صلاحیت قضایی دادگاه ها در خصوص اقلیت های دینی کشور ایران و مصر

و در فصل چهارم ادله اثبات دعوی اقلیت های دینی در آئین دادرسی مدنی مصر و ایران

و در آخر نتیجه پایانی به این نکته اشاره می شود که در بسیاری از موارد مقررات نظام های اسلامی ایران و مصر شبیه هم بوده و تفاوت چندانی نمی باشد و این اصل قابل دقت است که در اسلام دین و مذهب و اعتقادات دینی صحیح و مستند به وحی در اجرای احکام اسلام و حاکمیت اسلامی و قوانین در هر دو کشور قابل احترام می باشد.

۱-۱ بیان مساله

موضوع اقلیت های دینی در عناوین و مسائل مختلف آئین دادرسی مدنی از اهمیت خاصی برخوردار است. به ویژه در حکومت اسلامی بر رعایت حقوق اقلیت ای دینی سفارش های زیادی شده است و قوانین و مقرراتی را برای آنها مقرر کرده و به اجرای آنها در لوای حکومت اسلامی تاکید کرده است، بر همین اساس این پژوهش در نظر دارد که آئین دادرسی مدنی حقوق اقلیت های دینی را در ایران و مصر از منظر فقهی و حقوقی قرار دهد. و این مساله را ورد بررسی قرار دهد که آئین دادرسی مدنی اقلیت ها در ایران و مصر هم مورد تاکید قرار گرفته یا نه، آیا در این خصوص بین کشور ایران و مصر تفاوتی دیده می شود یا نه؟ و نحوه رسیدگی به دعاوی آنها چگونه است.

۲-۱ سوالات

۱. آیا در قانون آئین دادرسی مدنی ایران و مصر برای اقلیت های دینی حقوقی در نظر گرفته شده است یا خیر؟
۲. ادله اثبات دعوی نسبت به رسیدگی دعاوی اقلیت ها در دو کشور ایران و مصر چگونه می باشد؟
۳. صلاحیت دادگاه های رسیدگی کننده چگونه احراز می شود؟
۴. آیا از نظر فقهی و حقوقی بین آئین دادرسی ایران و مصر تفاوتی وجود دارد؟

۱-۳ فرضیات

میان حقوق اقلیت و آئین دادرسی مدنی رابطه علی موجود است.

فقه بر حقوق اقلیت در کشورهای مصر و ایران تاثیرگذار بود.

وجود اشتراک یا افتراق بین دیدگاه علما و حقوق مصر و ایران دیدگاه فقهی کشورهای مصر و ایران متفاوت می باشد.

باورهای غلطی که در مورد حقوق اقلیت ها در کشورهای اسلامی وجود دارد.

۱-۴ روش تحقیق

تحقیق فوق کتابخانه ای و اینترنتی می باشد. و با استفاده از منابع فقهی و حقوقی موجود تلاش خواهد شد تحقیق جامع راجع به آئین دادرسی اقلیت های دینی در ایران و مصر ارائه شود.

۱-۵ پیشینه تحقیق :

تا کنون در این خصوص مقاله یا پایان نامه ای ارائه نگردیده است.

۲) مفهوم شناسی واژگان کلیدی

۲-۱ آئین دادرسی مدنی

عبارت «آیین دادرسی مدنی» خود از سه کلمه تشکیل شده است که هر یک از این سه کلمه دارای معانی خاص خود می باشند که عبارتند از:

آیین: در لغت به معنای رسم ، روش ،عرف ، قاعده و کیش است . در قانون آیین دادرسی مدنی آیین به معنای رسم و روش بکار رفته است .

دادرسی: دادرسی به معنای رسیدگی برای حکم کردن و قضاوت است.

دادرسی به معنای اخص مجموعه عملیاتی دانسته شده که به منظور پیدا کردن یک راه حل قضائی بکار میرود مانند مجموعه مقرراتی که برای اخذ یک تصمیم در یک دعوی معین بکار برده میشود. دادرسی به معنای اعم رشته ای از علم حقوق دانسته شده که هدف آن تعیین قواعد راجع به تشکیلات قضائی، صلاحیت مراجع قضائی، تعیین مقررات راجع به اقسام دعاوی و اجرای تصمیمات دادگاهها می باشد. به نظر می رسد این تعریف بیشتر به آیین دادرسی مربوط است تا به کلمه دادرسی.

مدنی: مدنی منصوب به شهری دانسته شده که در عربستان بوده و به نام مدینه است. اما در ماده یک در برابر کیفی به کار برده شده است.

با توجه به معانی که بیان شد می توان گفت آیین دادرسی مدنی یعنی روشهای رسیدگی و قضاوت مدنی که باید توسط قاضی و دادگاه رعایت شوند و در ماده یک این روشها، اصول و مقررات نامیده شده اند. بر اساس تعریف ارائه شده در ماده یک قاضی و مراجع ذیربط اعم از دادگاههای عمومی و انقلاب تجدید نظر و دیوان عالی کشور باید در رسیدگی روشهای مربوط به دادرسی را به شرحی که در مواد قانون آمده است رعایت نمایند.

قبل از آن که از طرف قانونگذار تعریفی از آیین دادرسی مدنی ارائه گردد تعاریفی از جانب اساتید و حقوقدانان ارائه شده است که اشاره به بعضی از آن تعاریف خالی از فایده نمی باشد. به موجب یکی از این تعاریف «آیین دادرسی مدنی که اعراب آن را «اصول المرافعات المدینه» گویند شاخه ای است از حقوق داخلی که بحث می کند از سازمانهای قضائی و قواعد راجع به دعاوی مدنی و از آنجا که استحقاق افراد جامعه غالب است و استحقاق دولت غالب نیست پس الحاق این رشته به حقوق خصوصی است» (طباطبایی، مقدمه تئوری کلی و فلسفه حقوق، ۱۳۳۲، ص ۷-۳۸)

تعریف دیگر بیان می کند «آیین دادرسی عبارت از مجموعه مقررات و تشریفات است که باید از طرف ارباب رجوع در مقام مراجعه به دادگاهها برای دادخواهی و هم چنین از طرف دادگاهها درباره

آنها رعایت بشود. آیین دادرسی بنابر نوع مرجع احقاق حق و طبع حق مورد دادخواست به اقسام مختلف از قبیل آیین دادرسی مدنی، تجاری، کیفری و اداری منقسم می شود». (همان)

بالاخره تعریف سوم بیان می دارد: «آیین دادرسی مدنی عبارت از مجموعه قواعدی است که برای چگونگی اقامه دعوی و تقدیم ادله از ناحیه خواهان و همچنین اقدام دادگاه بعد از طرح دعوی و ابلاغ آن به خواننده و ترتیب دفاع و پاسخگوئی خواننده و تشریفات رسیدگی دادگاه و صدور حکم و این که حکم با چه شرایطی قابل اعتراض است و در چه زمانی قطعیت پیدا می کند و همچنین کیفیت اجرا حکم را معین می کند. (کتاب قانون آیین دادرسی مدنی، نوشته دکتر علی مهاجری)

۲-۲ اقلیت

اقلیت یا گروه اقلیت یک مفهوم جامعه شناسی است. گروه اقلیت گروهی است که اعضای آن توسط دیگران مورد تبعیض قرار می گیرند و در وضع نامناسب تری قرار دارند. اعضای گروه های اقلیت نوعی حس همبستگی گروهی و احساس تعلق به یکدیگر دارند. در نتیجه احساسات وفاداری و علائق مشترک بین آنها معمولاً زیاد است اعضای گروه اقلیت معمولاً تا اندازه ای از اجتماع بزرگتر جدا هستند و در محلات شهرها، یا مناطق خاصی از کشور متمرکز هستند. ازدواج میان گروهی بین کسانی که در گروه اکثریت هستند با اعضای گروه اقلیت بسیار اندک است افراد گروه اقلیت ممکن است به طور جدی به ازدواج های درون گروهی اعتقاد داشته باشند، اعضای گروه اقلیت عموماً سهم کمتری از مزیت های اجتماعی چون قدرت، ثروت و احترام را دارند.

۳-۲ اقلیت های دینی

گروهی هستند که به مذهبی غیر از مذهب اکثریت اعتقاد دارند و به این دلیل از مزایای نابرابر با اکثریت بهره مند هستند یهودیان در آلمان و مسیحیان در ایران و مسلمانان در بریتانیا نمونه های اقلیت های دینی هستند و در ایالات متحده آمریکا با اینکه آزادی مذاهب وجود دارد اما ازدواج های میان ادیان بسیار محدود است. تفاوت بین گروه اقلیت با گروه اکثریت ممکن است کمتر باشد، هنگامی که گروه اقلیت از شاخه دیگر از مذهب گروه اکثریت پیروی می کند مانند شیعیان در عربستان سعودی که اقلیت مذهبی محسوب می شود.